СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXI. Число 132. Джерзи Сити, Н. Дж., четвер, 7. червня, 1923. VOL. XXXI. No. 132. Jersey City, N. J., Thursday, June 7, 1923. THREE CENTS

ЦЕРКВИ ОСУДЖУЮТЬ 12-ГОДИННИЙ ДЕНЬ ПРАЦІ В СТАЛЕВІМ ПРОМИСЛІ

НЮ ЙОРК, 5. червня. — Комісія для Церковної та Суспільної Служби при федеральній Раді Церков видала публичну заяву, в якій осуджує 12-годинний день праці в сталевім промислі як явище без ніякого морального виправдання.

Заява осуджує острими словами звіт Комітету для Усунення 12-годинного Дня Праці в Сталевім Промислі, який установив був Американський Іститут для Стали й Зеліза. Сей звіт, оповіщений недавно тому, завів всі сподівання, бо місто найти основи для знесення 12-годинного дня в одному з найтяжчих промислів, він просто заявив без ніяких доказів, що заведенне коротчого дня не можливе.

Федеральна Рада Церков, котрої комісія видала заяву, обєднує католицькі, протестантські та жидівські церкви та начисляє коло 50 міліонів вірних.

МІСЬКА ВЛАДА НЮ ЙОРКУ ПРОБУЄ ПОЛАГОДИТИ БУДІВЛЯНИЙ СТРАЙК

НЮ ЙОРК, 5. червня. —Нюйорська міська Оцінкова Рада („борд оф естимейт"), котра відповідає буджетовій комісії, застановлялася вчора цілий день над способами покінчення будівляного страйку та припинення будови шкільних будинків, котрих місто дуже потребує.

Мулярська юнія, запитана за свої умови, заявила, що вона готова згодитися на 14 долярів денної заплати для мулярів, себто на 2-долярову підвишку, при чому 1 доляра підвишки дадуть підприємці, а 1 доляра само місто.

Буджетова комісія подекуди була готова приняти домагання мулярів, але сумнівалася, чи вона має право обіцювати іменем міста заплату робітникам, яких нанимають контрактори.

ГАРДИНҐ ЗАПОВІДАЄ СВОЇ ПОЛІТИЧНІ ПРОМОВИ

ВАШИНҐТОН, 5. мая. — Президент Гардинґ видав вже до публичного відома, де він буде виголошувати свої політичні промови підчас своєї подорожі по західних стейтах Злучених Держав та Алясці.

На властиві Злучені Держави припадає 17 промов, з котрих перша буде виголошена дня 21. червня в місті Ст. Луисі, а послідна дня 4. серпня в Сан Дієго на побережу Тихого Океану. Дня 26. липня буде він говорити в Ванкувері, в канадійській провінції Бритійської Колумбії.

НЮЙОРСЬКА ПОЛІЦІЯ ЗНОВА ЗМІЦНЮЄ НАГІНКУ НА МУНШАЙНЕРІВ ТА БУТЛЕГЕРІВ

НЮ ЙОРК, 5. квітня. — Хоча нюйорська стейтова леґіслятура ухвалила закон, а стейтовий губернатор його підписав, що на будуче стейтова влада не обовязана помагати федеральній владі при виконуванню прогибіційного закона, міська поліція Ню Йорку зробила вчора, видно в допомогу федеральним урядникам цілий ряд ревізій та доконала богато арештовань та конфіскат.

Видимо, і поліція і федеральні урядники хотіли показати населенню, що прогибіційна постанова не перестала обовязувати, але буде далі виконувана зі зміцненою силою, хоча самою федеральною владою.

ВОЄННЕ ПРАВО В БОЛІВІЇ

БУЕНОС АЙРЕС, Арґентина, 5. червня. — Уряд південноамериканської републики Болівії оголосив военний стан в кількох департаментах (повітах) краю, подаючи за підставу революційний рух.

КАТ ВЯЗНИКІВ ПЕРЕД СУДОМ

ЛЕЙК СИТІ, Флорида, 5. червня. — Адвокати Валтера Гиґинботема, обжалованого за катовання вязників в таборі рубачів, віднаятих шерифом одному лісовому підприємцеви, поставили внесенне, щоби розправу відложити на 2 до 3 місяці. Суддя відмовив жаданню та казав лаві присяжних суддів предложити в як найкоротшім часі своє оречення.

Від побоїв обжалованого погиб 18-літний хлопчина Тейберт. За його смерть відповідає Ґиґенботем обжалований за вбийство.

ГЕРСТ ДАЛІ ПІДБЕХТУЄ КАМПАНІЮ ЗА ФОРДОМ

МЕКСИКО СИТІ, 5. червня. — Вілиєм Герст, властитель довгого ряду сензаційних ґазет, прибувши сюди, розговорився про можливих кандидатів на становище президента при виборах в 1924. році. На його думку, найбільше популярним кандидатом бувби автомобілевий міліонер Генрі Форд, лишень що його так ненавидять за його радикалізм, що ні одна ні друга велика партія не важилабся поставити його своїх кандидатом.

ВАРСТАТОВІ РОБІТНИКИ ДОМАГАЮТЬСЯ ДАВНОЇ РОБІТНИЧОЇ ЗАПЛАТИ

ШИКАГО, 5. червня. — Злучені юнії варстатових робітників залізниць Шікаго, Милуокі енд Ст. Пол, Шікаго енд Нортвестерн та Садерн Рейлвей зажадали від своїх підприємств привернення їм заплати, яку вони побирали, заки Залізнича Робітнича Рада Злучених Держав обтяла їм її минувшого року.

Переговори межи робітничими юніями та підприємствами поступають правильно і вже довели до згоди в певних точках. Рівночасно залізниця Чизепік енд Огайо сповіщає, що вона пристала на домагання своїх варстатових робітників та призвала їм 2 центи підвишки на годину.

ЗА ДИТИНУ

Дітройтський поліційний суд розбирає справу намаганого уведення дитини її батьком. Сей, Магмуд Елдез на імя, напав на хату своєї жінки, яка живе осібно від нього, щоби забрати 4-літну дочку. Батькови та його трох товаришам вже вдалося вложити дитину на авто, коли мати дитини кинулася на землю перед автом, щоби не дати йому відїхати. Шофер автомобіля ледво міг здержати його, щоби не переїхати жінку; передні колеса авта вже були на одежі жінки, коли автомобіль станув. Муж жінки та його товариші вискочили з авта з револьверами в руках та примусили її відійти на бік.

Автомобіль знова рушив з місця, і сим разом уже здавалося, що мужеви вдасться утечи з дитиною. Але ледво рушили з місця, коли мати підняла такий вереск, що поліція, їдуча припадково кілька улиць дальше, вчула крик та приїхала на місце, щоби довідатися, що сталося. На домагання жінки полісмени дігнали втікаючого з дитиною батька та завезли всіх до суду. Тут суддя назначив реченець на переслуханне, а покищо віддав дитину матери.

УБИЙСТВО ПОЛІЦІЯ В ДМИТРОВІ

Польські часописи доносять, що в Дмитрові, камінецького повіта появився дня 1. мая с. р. на одному з весіль відомий і пошукуваний поліцією бандит Іван Площай. Двох місцевих поліцаїв наважилося зловити його, причому один сховався за угол хати, в якій був Площай, а другий увійшов до середини. Не знаючи Плошая особисто, поліцай приступив до двох парубків з доволі необережним запитом, де Площай. У відповідь на це один з парубків, як виявилось, Плошай у власній особі, добув револьвера і одним вистрілом поклав поліцая трупом на місці. Товариш убитого, який в тій хвилі скочив зза угла, застав тільки трупа свого товариша, а по Площаю й слід застиг.

СМЕРТЬ ХОРОГО ВІД ПОБОЇВ

У „Вилард Стейт Госпител" шпитали для умово хорих коло Дженіва, Ню Йорк, помер один пацієнт, Джесі Парсонс на імя, а лікарі, що переводили посмертні оглядини, ствердили, що смерть наступила наслідком тяжких побоїв пацієнта. Лікарі не могли довести, хто саме побив хорого так, що сей втратив життє. Підозріннє паде, очевидно, на котрогось з доглядачів. Власти зацікавилися подією, бо се вже третій випадок подібного рода.

ВШЕХПОЛЬСЬКІ ШОВІНІСТИ В УКРАЇНСЬКІЙ ГАЛИЧИНІ

Зелізничний ревідент Володимир Маліщевський по наказу українського уряду повнив обовязки 1918 — 1919 р. виконуючи тільки те, що було в його компетенції, яко державного урядника, та усуваючи із становища людий, що відносились ворожо до української держави. З приходом польської влади Малішевського арештовано, скатовано у звірський спосіб. Цікаве те, що над Маліщевським знущались польські зелізничники, які самі скрізь заявляли, що він М. на становищі українського державного урядника поводився з Поляками людяно і допомагав їм, де це тільки було мохливо. Після інтернувань, побоїв і інших благ польський уряд приняв Маліщевського на становище зелізничого урядника. З приводу того „Слово польске" підняло крик, домагаючись усунення „небезпечного збіра" апелюючи навіть до почуття національного достоїнства а інших святощів ендецьких гиєн.

КООПЕРАТИВНИЙ КУРС ДЛЯ ІНВАЛІДІВ З УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

„Українське Краеве Товариство Опіки над Інвалідами" у Львові уладжує в місяці липні і серпни кооперативний курс для наших Інвалідів Старшин і Стрільців. Курсанти дістануть приміщення і харч, тільки привезуть зі собою постіль і потрібну скількість білля.

ЯКІ ЦІНИ В СОВІТСЬКІЙ РОСІЇ?

„За Свободу" наводить уривок з приватного листа, одправленого з Петербурга 10. березня.

„Дочка моя" — говориться в листі, — служить на зелізниці і одержує 200 міліонів в місяць. Але подумай сама, чи можна на ці гроші жити. Зараз у нас такі ціни: фунт мяса 4 міл., фунт цукру 3 міл., катушка ниток 4 міл., хліб білий 2 міл., чорний 700 тис., погані черевики 200 міл., панхохи 15 міл. При таких цінах 200 міл. нічого не варті. Всі бються, як риба об лід, бо оплата праці скрізь низька і середне удержання й в урядових і в приватних установах від 150 до 350 міл.".

ПОВСТАННЯ НА ДОНУ

„Русспрес" повідомляє, що совітським військам вдалось зліквідувати повстанський рух серед донського козацтва. Три стації цілком знищено. Совітські війська забрали у полон коло 500 козаків, які внайблищий час буде віддано на суд революційного трибуналу в Новочеркаську. Підчас повстання було розстріляно без суду 300 людий. Повстання було викликано збиранням продподатку, якє тепер відповилось з подвоєнною енергією.

Комісаріят внутрішніх справ повідомляє, що анальогічний рух, який виник в районі Царіцина, знаходиться в стадії ліквідації.

ЛУЧНИК

Старинні Батавці замешкували часть південної Голяндії. Вони прославили своє імя повстанням проти Римлян. Старинні писменники називають їх знаменитими стрільцями-лучками. І так пишуть про стрільця Сораа, що знав так стріляти з лука: випускав одну стрілу у воздух, а за нею зараз другу. Ця друга стріла поцілила першу, так що вона розтріскана падала на землю.

„МАХНОВЦІ"

„Русспрес" повідомляє, що на Полтавщині загін повстанців, які іменують себе „махновцями" учинив напад на пирятинський виконком, Повстанці захопили й розстріляли 12 комуністів й залишили міста. Большевики оголосили стан облоги й взяли закладників з поміж купців йдуховенства. Серед селянства на Полтавщині ширяться чутки, що вернувся Махно. З приводу цього совітська влада видала сповіщення, в якому говориться, що Махна в Варшаві повішено по присуду окружного суду.

БАПТИСЬКИЙ ПРОПОВІДНИК ПОГИБ У ВУЛИЧНІЙ СТРІЛЯНИНІ

РИЧМОНД, Верджінія, 5. червня. — Межи двома братами Ґаретами та баптиським проповідником Пірсом в місточку Камберленді прийшло до вуличної стрілянини, в якій Пірс пострілив та ранив тяжко одного Ґарета, а опісля сам погиб на місци від кулі, вистріленої раненим.

Бійка була висідом довгої політичної боротьби, а безпосередною причиною до неї мала бути образлива увага проповідника про жену одного з Ґаретів, виголошена підчас проповіди в церкві.

АМЕРИКАНСЬКА РАТУНКОВА АДМІНІСТРАЦІЯ ПОКИДАЄ РОСІЮ СЬОГО ЛІТА

МОСКВА, 5. червня. — Управитель Американської Ратункової Адміністрації (АРА) в Росії, полковник Гаскел повідомив заступника голови большевицького „совнаркома" (совета „народніх" комісарів) Леона Каменева, що АРА покине Росію сього літа, вчасі жнива, з уваги, що Росія тоді мати-ме вистарчаючу надвишку поживи.

Він зазначив, що з початком серпня виїдуть вже всі службовики АРА.

НАЗИВАЄ ЛОРДА РОБЕРТА СЕСИЛА МІНІСТРОМ ЛІГИ НАРОДІВ

ЛОНДОН, 5. червня. — Посол Филип Сновден, член Партії Праці, питався нині премієра міністрів Болдвина, яке становище лорда Роберта Сесила в міністерському кабінеті.

Він заявив, що професор Гілберт Моррей запевнив, що лорд Роберт Сесил приняв становище міністра, щоби в кабінеті пильнувати справ Ліги Народів. Длятого він питається, чи зі справами, які відносяться до Ліги Народів, слід тепер звертатись до Сесила.

Вкінці він завважив, що коли буде урядово признане становище яко міністра для справ Ліги Народів, так становище міністра закордонних справ лорда Корзона буде обмежене.

БРИТАНСЬКИЙ ПРЕМІЄР ПРО ЗАБОРОНУ АЛЬКОГОЛЮ НА ЧУЖИНЕЦЬКИХ КОРАБЛЯХ В АМЕРИЦІ

ЛОНДОН, 5. червня. — Британський премієр Стенлі Болдвин заявив нині в палаті громад, що британське правительство у своїм протесті до американського правительства з приводу заборони алькогольних напитків на чужинецьких кораблях на американських водах заявило, що американські інтереси зовсім не потерплять на тому, якщо британські кораблі матимуть алькоголь під замками опечатаний, та що міжнародня приличність вимагає, щоб чужі держави не нарушували свободи британських кораблів.

На се, заявив він, американське правительство не згодилось.

Вкінці він піддав гадку, щоб кораблі домагались від американської влади заяви на пиемі про труси і грабіжі алькоголю на кораблях, бо ті заяви мати-муть міжнародне значіння.

ФРАНЦУСЬКИЙ ПАРЛЯМЕНТ ПРОТИ РОЯЛІСТІВ

ПАРИЖ, 5. червня. — Французька палата послів постановила, щоби розліплено по всіх прилюдних будинках у цілій Франції промову посла Ерріота проти роялістів.

Сю постанову приняв парлямент ізза того, що французьке правительство не виступило чинно проти демонстрацій роялістів.

БУДЕ НА КОРАБЛЯХ ВИНО ТІЛЬКИ З ФРАНЦІЇ ДО АМЕРИКИ

ПАРИЖ, 5. червня. — Управа французької корабельної лінії заявила, що буде засобляти свої кораблі в достаточну скількість вина для моряків, згідно з вимогами французького закона. На французьких кораблях буде стільки вина, аби вистарчило морякам аж до трох миль біля американського берега. Натомісць з поворотом з Америки до Европи французькі кораблі не везти-муть вина.

ТУРКИ ВЖЕ БІЛЬШЕ НЕ УСТУПАЮТЬ АЛІЯНТАМ

ЛОЗАННА, Швайцарія, 5. червня.—Тутешня близько-східна мирова конференція знову станула.

Голова турецької делегації Ісмет паша заявив, що Туреччина вже більше не уступить аліянтам. Турки, казав він, сказали вже своє останнє слово у справі уступок аліянтам і вже більше не мають що говорити. Мир, зазначив він, тепер вже залежить не від Туреччини але від аліянтів.

НІМЦІ ПІДРОБЛЮЮТЬ АМЕРИКАНСЬКІ ЦИГАРЕТКИ

БЕРЛІН, 5. червня. — Німецьке правительство занало доходження задля заборони підроблювання американських папіросів в Німеччині.

Тутешня американська омбасада і державний департамент у Вашингтоні помогли німецькому правительству вищукати винуватців.

ІТАЛІЙСЬКЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО ДБАЄ ПРО ЕМІГРАНТІВ

РИМ, столиця Італії, 5. червня. — Італійський міністерський кабінет постановив основати „національну кредитову інституцію для італійського робітництва заграницею".

Завданнем сеї установи буде фінансувати кольонізацію поодиноких осіб і цілих груп при виїзді заграницю.

Премієр Беніто Муссоліні заявив, що найменьше 200,000 мусить тепер еміґрувати щороку з Італії, щоб удержати добрі життєві відносини та удержати правильне число населення Італії, яке щораз більше зростає.

БОЛЬШЕВИКИ УСТУПЧИВІ ДЛЯ ПАПИ РИМСЬКОГО

РИМ, 5. червня. — Большевицький „уряд" повідомив папського секретаря, кардинала Ґаспаррі, що позволив професорови Волшеви, директорови понтифікальної місії в Петрограді, відвідати польського архиєпископа Цепляка в тюрмі.

Професор Волш передав Цеплякови благословенство папи римського Пія XI.

ГУРАГАН В ІТАЛІЇ

РИМ, 5. червня. — В долині Оссоля повстав нині страшний гураган, наслідком якого згинуло 16 осіб і богато потерпіло покалічення.

Гураган наробив шкоди на 17,000,000 лір.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign ond Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1888 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідае.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

З ОБЄДНАННЯ.

ДЕНЬ КВІТІВ РІДНОЇ ШКОЛИ.

Українська Громадо:—

Зближаеться третя збірка на фонд Рідної Школи, а саме „день квітів", який буде в червні.

Писанка скінчилась. Та, на жаль, вона не принесла таких фондів, як ми і край сподівались. В чому причина? Чи в тій зневірі, яка нібито залягла на всіх після акту 14-го марта? Чи через те мае гинути наша школа?

Чи можемо ліпше прислужитись Ляхам, як не тим, що наші школи в рідному краю пропадуть? Чи це зрозуміе американська еміграція? Чи це зрозуміють всі її керманичі?

Що це Рідна Школа?

Це інституція, яка закладае й удержуе українські приватні школи там, де ляхи позачиняли українські школи. Ляхи хочуть, щоби в ляцьких школах виховати собі яничарів з української дітвори, щоб виховати собі наслідників Твердохліба.

Як представляеться тепер шкільництво в краю?

На 80 гімназій в Галичині е 20 українських, в більшости приватних. Таксамо і народня школа і учительські семинарі, а про університет і не згадувати. Не згадувати теж про ремісничі школи, яким у нас посвячуеться дуже мало уваги. В самій Галичині мають Поляки пять разів більше шкіл ніж Українці, а до того ляцькі школи одержують підмогу уряду, а наші удержуються жертвами нашої суспільности.

Протягом двох літ зачи н или Ляхи більш як 700 українських шкіл.

Тут нам не поможе ні „антанта", ні нарікання на неї, а треба показати свою дійсну силу і здатність.

Памятаймо, що кождий нарід мае таку долю, яку сам собі заслужить.

Стан шкіл грозить нам страшною катастрофою. Грізний стан Галичини, а що Лемківщина, Волинь, Холмщина та інші землі?

Поставмо собі питанне: Чи справді ми самостійний і свідомий нарід?

Коли так, то „день квітів" для Рідної Школи й університету покаже нашу силу наглядно.

Українська Громадо:—

У всіх місцях, де живе хоч один Українець, заведіть одноразові збірки на Рідну Школу!

Памятаймо, що і на нас спаде відвічальність перед будучим поколінням, що ми позволили вчитись нашим дітям про ляцьку державу, а забути тисячі наших героїв!

Памятаймо, що вже тепер вчать Ляхи нашу дітвору про Варшаву та Краків, а ні словом не згадують про Львів і Київ.

І коли прийде нова хвиля великого зриву, ми знов застанемо дві орієнтації: на Москву і Варшаву, а своеї власної не буде, бо ніхто інший але самі ми не подбали за це. Бо одних виховувати-муть ляцькі школи, а других московські. Ми лиш надіемось, що за нас хтось зробить та виховае наших дітий.

Памятаймо, що доки ми не виховувати-мемо своїх дітий у своїх школах, так довго ми будемо зватись варшавським сміттем та грязю Москви, а не самостійним народом.

Українська Громадо:—

Хай поклик цей залунае по всій Америці: — Обезпечім нашу школу; даймо нашим дітям учителів, а не ляцьких жандармів!

Українська Молодіжи:—

І ти причинись до збірки своїм браттям і сестрам в рідному краю; подай поміч з вільної землі Вашингтона!

Зачнеться новий шкільний рік. Даймо-ж тоді змогу оснувати тисячі шкіл на всіх українських землях! Кождий хай дасть що зможе.

Всі, старі і молодь, еднаймось і покажім нашим малим героям, що вони не самі; що на них глядить око їх старших братів і сестер, які не дадуть їм пропасти в ляцькій тюрмі.

У своїй школі виховаемо нових героїв нашому народови.

Проголосім бойкот ляцьких шкіл, бо вони знову нам виховають рабське поколінне; а поставмо тисячі наших приватних шкіл! Мала лепта але всіх американських Українців поможе зробити це велике діло.

Робім скоро, щоби з кінцем місяця ми могли сказати краеви: АМЕРИКАНСЬКА ЕМІГРАЦІЯ ПРИ ПРАЦІ З ВАМИ!

Филаделфія, Па., 3. червня, 1923.

ЗА ПРЕЗИДІЮ ОБЄДНАННЯ:

о. Лев Левицький, предсідатель; **Теод. Грицей**, рек. секр.

OBYEDNANNYE, Room 608, 136 So. 4th St., PHILADELPHIA, PA.

Клим Поліщук.

МОГИЛА НЕВІДОМОГО

(Із днів сучасного життя на Вкраїні).

Передрук застережено.

Там за селом, ген по небосхилу, наче хтось прозорі струни простягнув у далеч і захоплено водив по них пальцями, від чого, здавалося, бреніло саме повітря...

Люди дивилися, слухали й говорили:

— Святий Юрій вівці ганяе...

Не дивлячись на те, що весна вдалася пізна і що на самісенький Великдень ішов не аби який сніг, — сподівалися богатого врожаю, бо зелені вруна на полях були такі пишні, як мало хто памятав коли. Недавно минуле здавалося не більш, як важким сном і, як би так не ті могили, що самотньо стояли при битих дорогах, то певне ніхто й не згадав би про те, що ще не так давно тут гриміли гармати, лилася кров і кипіла боротьба...

Довго ще прислухалися до найменшого шуму перехідних вітрів, трівожно чекаючи чогось надзвичайного, але згодом мало по малу вросли у спокій і прийняли тишу.

Стародавні межі стерлися ще в перші дні боротьби, а тому святий Юрій міг радіти, дивлячись на зелені простори вільних полів, по яких скрізь і всюди рухалися якісь біленькі цяточки, що нагадували собою невиданих мурашок. — День випав ясний та погожий і „на жито качатися" вийшли в одних сорочках.

Колись, давно було, в цей день виходили в поля з корогвами святими і всі межі свяченою водою кропили, але тепер, як від старих меж ніде й знаку ніякого, — відразу розбрелися всі по своїх смужках і стали розважатися. Заглушаючи голосне щебетання жайворонків, свавільними хвилями котилися в блакитну глибинь пісні омріяного хору землі і веселий сміх жадання еднався з соняшним проміням і нестримним хотінням палахкотів у кождім спраглім серці.

Бувший куркуль, а тепер звичайний собі господар Антін Череватюк, як лебедь білий, лежав собі зі своею жінкою Оксаною на зелені мкилимі молодого жита і розмовля з нею.

— От що, жінко! — говорив він замислено, уважно розглядаючи її опецкуваті коліна, як вона з надсолодою вигрівала їх на сонцю.—Лежу отсе я на цьому житі, тай думаю собі, щоб то було, як би так до сподіваного врожаю та наша давня земелька!...

— Ой, мовчав би ти вже краще, та й не згадував навіть! — озвалася Оксана, не рухаючись.

— Коли-ж не сила моя! — зітхнув Антін.

— Слобода все!... Слобода!... — байдуже якось простягла Оксана.

— Еге-ж... Вона, проклята... повторив Андрій сумно. — Ті, що колись куска хліба були жадні, тепер справжними богатіями стали... У них дітей, як того дробу, а через те й земелька до їх рук попала, бо тож кождій душі її пайка.

— Що-ж ти його подієш у світі божому!—озвалася жінка.

Антін аж на лікоть підвівся:

— Як то так?! А хіба ти не знаеш, що як би хоч каліку яку вродила, то вже можна було-б домагатися ще одної пайки!...

— Звідки-ж та каліка у тебе візьметься? — почервоніла жінка.

Антін скипів:

А ти для чого бабою називаешся?! Он земелька свята на сонечку вигріваеться, так усяке зіллячко нарождае, а ти вже десять літ коліна гріеш і все дарма!...

— То як по твойому, я тут винна, чи що?! — розсердилася Оксана.

— Та вже-ж і не я!... понуро пробурчав Антін. — До доктора пішла-б, або що...

— Сам ти йди собі до свого докхтора, а я вже, краще до комісаря піду!

— До комісаря?!...

— Еге-ж...

— Чого?!...

— Того самого...

В першу хвилину він хотів було кинутися на неї з кулаками, але глянув на її спокійно — привабливі коліна і зупинився. Згадав, що їй усього тільки до третього десятка доходить, у той час, як йому вже за пятий перекотило. — Молода й здорова, як лошиця. — Коли женився, то навіть сам піп відраджував, але, що з того, як у неї, крім її молодости, чотири морги поля, корова, пара коней та дві скрині кованих. Одним словом, — жінка, як жінка, тільки щось із дітьми не все гаразд, не родяться... Ще до війни, то якось мало про це думалося, бо досить було клопоту з господарством, але тепер, коли вже нема — ні війни, ні господарства, а е одна тільки смужка „нарізаного" поля, — дума про дітей стала просто болючою... Правда, він знав, що вона може їх мати, але длятого необхідно було дати їй якусь волю, про що він не хотів навіть і думати.

Ось і зараз, лежачи на зеленому житі, як діди й прадіди в цей день лежали, він знав про що вона думае і через що саме так безсоромно розляглась коло нього...

— Слухай, чоловіче! — раптом перервала вона хід його затаених думок. — От ти турбуешся все про те, щоб поля було більше, а чому ти, такий дбайливий, не загораеш теї могили, що край дороги?

— Ну, жінко! — обережно озвався Антін, передчуваючи якусь несподіванку. — Скільки з того прийде нам?...

— Скільби-б уже не прийшло, але під такий урожай, як сподіваемся, то певне снопів пять буде...

Антін замислився. Думка про те, щоб загорати ту могилу, яка стоїть на смужці „нарізаного" йому поля ніяк не вкладалася йому в голову, бо то-ж могила цілком недавня і, навіть, хрест на ній стоїть зовсім добре.

— Подумай собі! — говорила жінка далі. — Як кождого року по пять снопів, то через дванадцять літ ціла копа буде...

— Гм... — ніяково всміхнувся Антін. — Що правда, то правда, але як нам буде той хліб їстися, що з мертвяка вродить?!...

— От, найшов про що думати! — розсердилася жінка. — А ти його викопай та спали гарненько...

Тепер уже Антін розсердився:

— Бійся Бога, жінко!... Та де-ж то таке видано?!...

— Комісар казав, що нема ніякого Бога... — вомовила вона з притиском.

— Як то нема?! — здивовано видивився він на неї, але вона тільки всміхнулася:

— Ой, який же ти старий та дурний!...

Він аж позеленів від злости.

— Звідки ти взялася на мою голову?... — подумав про себе, однак, не скааав ні слова, бо ні на одну хвилину не забував того, як вона погрожувала йому, що піде до комісаря.

Знав добре, що товариш комісар ще тоді, як був усього тільки сільським писарем, то вже залицявся до неї. Ну, а тепер, що вже й казати. Схопив би, як пес маслака, коли-б тільки зявилася...

Бажаючи якось виплутатися з цих думок, став думати, — чим би так розважити її. Як на щастя, пригадав собі за пляшку житньої самогонки, що весь час бовталася в кешені його широчезних штанів і, вже цілком веселим голосом, сказав:

— Ну, доки там що буде, а ми тим часом святого Юрія покропимо!...

Вийняв з кешені пляшку і, з хистом ярмаркового штукаря, влучно вибив з неї корка.

— Маеш там щось, щоб закусити? — спитався.

— Є де що. — Коротко відповіла Оксана, вже цілком иншим, лагідним майже, голосом.

Він дивився на неї, як вона ледачо підвелася і стала витягати з пазухи червоні крашанки і окрайці білої паски.

— Навмисне з Великодня затримала... — всміхнулася по господарському.

Такою вона була йому наймиліща. Глянув ще раз на неї і хитро підморгнув:

— За твое здоровля!...

— На здоровля! — хитнула вона головою.

Він перехилив пляшку собі в рот і став повільно ковтати пекучий напій, від чого зразу-ж заясніли очі і все лице зробилося молодшим наче Оксана, дивлячись на нього, дивувалася, що він зовсім не е такий уже старий, як то здавалося її перед хвилею, і якісь дивні мурашки задріботіли по її грудях, геть аж до самого живота...

— А може й справді не його вина? — зявилася на мить постійно болюча думка і вона в голос зареготалася:

— Ха-ха-ха... який же ти смішний!... Ха-ха-ха!...

Він обережно, по старечому, іодняв від рота пляшку і собі засміявся:

— Ну й жіночка-ж ти!... Хе-хе-хе!...

Але в той час, як молоденька дівчинка, вона підскочила до нього, вихопила з його рук пляшку і побігла з нею. Відбігла на декілька кроків і гукнула:

— За твое, старий!...

— Пий!... Пий на здоровля!— закричав він, радіючи її веселістю.

Вона, скривившись і закашлявшись, потягла з пляшки. Лице її розцвілося як дикий польовий мак, а великі сині очі зробилися з е л е н о-сяючими жучками, які, здавалося, от-от розкриють крильця і загидуть над зеленими полями. І в його голові справді щось загуло. Спершу тихо й невиразно, як далекий порожняк на брукованій дорозі, але згодом всю його істоту наповнив якийсь несамовитий шум і грюкіт, наче від поспішного поїзду, що нестримно женеться вперед, коли саме переїздиш через колію і злякані коні тратять свій кінський розум...

— Пий!... Пий на здоровля!... — ще раз крикнув для чогось і кинувся до неї.

Вона блиснула зелено-сяючими жучками і, сміючись, побігла далі.

— А, так ти втікаеш?! — гукнув він і побіг за нею.

— Злови!... — кинула йому назад себе тихо, одними лише губами, але він почув це всім своїм еством.

— А ти думаеш, що не зловлю?!... — прохрипіло щось із його грудей і слідом за тим, якесь дивно незрозуміле чуття піднесло його від землі й закрутило ним у повітрі. Разів тричі об щось спіткнувся, разів двічі заплутався у власній матні, але нічого того не помічав і не бачив, а все літав і літав за тим маковим цвітом, за тими чарівними зелено-сяючими жучками, яких, здавалося, годі було зловити...

— От і не зловиш! — дратуючо забреніло коло самого уха.

Шарпнувся в бік, як припечений горячим залізом. Щось луснуло коло пояса, наче очкур увірвався, але він не зважав на те. Зробив ще один відчайдушний крок і, заплутавшись, упав на щось тремтюче, мягке і горяче. З невимовним жахом подумав щось про сором, але глянув просто і запалав. — Перед самісеньким його лицем сяли зелені жучки...

— Ага, зловив! — задихаючись, несвідомо майже, скрикнув він і, як залізним обіддям, стиснув її своїми обіймами.

Прокинулися, коли потягло надвечірною прохолодою.

Спершу схопилася вона, а потім він. Його ноги й руки чогось дріжали, але в голові було ясно і спокійно, як ясно і спокійно було навколо нього. — Сонце хилилося на спочивок, але його заступила Оксана, так, що з поза неї тільки одне сяйво було видно, а в тім червонозлотім сяйві вона здавалася йому величною і цілком новою.

Перше, що він пригадав собі, це була горілка.

— А де-ж пляшка? — спитався нерішучо якось.

Не обертаючись, відповіла:

— Певне в житі десь...

Озирнувся назад себе і зараз же побачив загублену пляшку. Схопив її обома руками і аж скрикнув:

— Слухай, Оксано! Та-ж тут ще більше половини зосталося!...

Вона повільно обернулася до нього:

— Пий сам... Я вже свое випила...

— Ну й жіночка-ж ти в мене! — засміявся він хитро й задовольнено.

— Ти но подивися, скільки ми жита витолочили! — повела рукою навколо себе.

— То нічого! Жито таке, слава Богу, що все одно скошувати прийдеться, щоб не перегналося! — промовив він, перехиляючи в рот пляшку.

І знову дивилася на нього і знову здавався їй молодшим, хоч уже й не таким, як ранійш.

— Ти поголився-б трохи — несподівано для самої себе, сказала вона йому.

— Добре! — засміявся він. — Я все зроблю, тільки ти мені про комісаря нічого більше не згадуй...

— Як тільки ти можеш згадувати про нього?! — цілком щиро обурилася вона. — То-ж такий безбожник!...

— Хе-хе-хе... — засміявся він дрібним сміщком, як горохом посипав, але згадав, що вона може образитися за це і затих.

Тихо, крадькома наче, допив решту горілки, сховав пляшку в кишеню і, мовчки, став збіратися до дому.

Коли виходили на дорогу, то коло могили невідомого зупинилися трохи.

— От, лежить собі, а хто він такий, то десь ніхто в цілому світі не знае! — мимо своеї волі зітхнув Антін і жаль йому стало цеї могили.

Оксана здивовано глянула йому в очі:

— От, поплач трохи!.. Подумав би собі, що Бог зна хто він і звідки, а нам тільки поле марнуе!... Завтра же щоб ти мені зорав і засіяв просом!

— Добре, добре!... — поспішився він заспокоїти її. — Живий живе гадае, що поробиш!...

— Еге-ж, живий живе гадае... — проказала вона його слова і пішла попереду, а він за нею.

Ішли битою дорогою до села, а перед ними і поза ними йшло богато инших людей і всі вони були пяні власною радістю, що — „врожай показується, якого ще за панів не було ніколи"...

(Конець буде).

А. Падолист.

ТРІОЛЕТ

Дай слово тверде і вогненне,
Щоб здійснить світлий заповіт
І серце запалае в мене!
Дай слово тверде і вогненне
Й хвилеве почуття натхненне
Розібе нестерпимий гніт
Так дай же слово ти огненне
І здійсню світлий заповіт!

Чомуж у сумі мовчазному
Ти не даеш огненних слів?
Чи вже не віриш ти нікому?
Й сама у сумі мовчазному.
А на твоїм чолі блідому

Урізався в морщинах гнів...
Чомуж у сумі мовчазному
Ти не даеш огненних слів?

ДУМКИ

Кажуть, що на Україні і в Росії большевицькі тирани спричинили смерть більше 30 мільонів людий! А Европа ні чичирк! Чи не може вона нічого вчинити, щоб положити конець страшним, кровавим оргіям бішених дикунів? Ей, та чомуб ні?! Червона армія нікому не страшна! Вона знае тільки різати і вбивати безборонних. Колиж прийдеться до боротьби із збройними людьми, то навіть така миршава Польща періщить їх як збиранину голоти.

Европа не ратуе ні Москалів ні нас, бо вона хотіла би, щоб цілий Схід Европи спорожнів. Хай вирізуються Москалі між собою; хай московські дикуни виріжуть і наш український народ до ноги! Аби західній Европі ширше; аби вони мали де розсістись!

• • •

Чи найдеться на Україні Стамбулійський, щоб зорганізувати усю хлопську масу на відпір? Чи найдуться і в Росії люди, які добудуть з багна затоптане, темне „мужицтво"?

• • •

Не забудьмо, американські Українці, що ми „хлопський нарід". І домагаймося все і всюди, щоб уся наша державна програма була основана на інтересі селян!

• • •

Ми хочемо бачити у нашій центральній владі селян! Ми хочемо всеукраїнської революційної влади, — зложеної із заступників усіх українських земель, — а між ними селян!

• • •

Американська преса розписувалася чимало про „страшні жорстокости" Німців. Писали, що „Гуни" мучили люто жінок, старців, а навіть дітий. „Тевтонська дич" мала „прибивати цвяхами підростків до стін" і загалом „завдавати найстрашніщі муки бездольному населенню". Тепер показуеться, що всі ті видумки американських часописий це була найзвичайніща, безлична брехня.

• • •

Такасама історія з німецькими підводними суднами. Найбільших німецьких героїв, командантів і обслугу „собмарин" представлено як найлютіщих розбишак. А тепер б. командант американської фльоти на европейських водах, американський адмірал Сімс, виказуе сущу правду, а саме, що німецькі „собмарини" були обслугувані найкращими людьми, які завсіди старались ощадити людям життє, хочби з нараженнем власного. Ще треба ід тому додати, що переважна часть тих героїв згинула, віддаючи свідомо свое життє за вітчину.

А плюгава преса старалась оплюгавити навіть їх память!

• • •

Ми не плачемо ні за Гогенцолернами ні за Габсбургами. Добре, що їх нема на престолах. Але не одушевляемось ніяк теперішньою лукавою політикою, яку створила антанта. Французька та бельгійська облуда де-де гірша від залізного пястука пруського. А те, що наробив Вилсон, остане страшним клеймом в його біографії. Це було таке фарисейство, що душа здрігаеться подумати, які вже вийшли та ще вийдуть з того наслідки. „Надув" Німців, „надув" Американців, „надув" цілий світ своїми 14 пойнтами, яких не подержав не тому, що не міг, а тому, що вважав їх тільки за „блоф".

• • •

Комуністичний „рай" це обора для двоніжної худоби. Так як пастухи дадуть волам їсти, а відтак виганяють на роботу, так комісарі дадуть жерти, а відтак женуть людський товар до ріжних державних робіт. Замісць батогів мають штики і кріси для неохочих і повільних.

На газдівстві віл не мае нічого свого, а все господарське. Таксамо у комуні ніщо не твое, а все державне. А поправді, навіть не державне тільки власність комуністичних тиранів.

• • •

Хто хоче бачити комуну, хай поїде в Канаду і розглянеться в життю-буттю духоборів, або до „Гавз оф Дейвид" в стейті Мишиген. Пересвідчитесь самі, як мудрагелі використовують людську глупоту собі у користь. Державний комунізм ще стораз гірший, бо з того страшного ярма нема досі способу ніяк видобутись.

Державна, комуністична неволя, це живе пекло для робітників і селян.

• • •

Україна буде справдішнім раем для усіх, коли кождий селянин дістане на особисту власність такий шмат землі, який буде годен обробити при помочі своеї власної челяди. У цім уся розвязка української державної ідеї.

• • •

На Україні не буде ані пролетарів ані великих богачів. Усі українські горожани будуть становити середно заможну клясу, яка буде сильною і могучою через свою независимість економічну. Наші селяни переберуть керму усіеї національної політики таксамо як у Болгарії.

• • •

Коли у світі залунае клич: „Селяни усіх країв еднайтеся!" — тоді скінчиться неприродне панованне кліки узурпаторів. Селяни зметуть з лиця землі капіталістичні трости, а з ними і пролетарських тиранів, які обдурюють бідноту для добуття користи собі самим.

Хлопський розум і хлопська правда заведуть „слушний час" усюди на світі. І аж тоді не буде вже ні воен ані революцій, а настане повсякчасний мир поміж людьми.

Тоді людство оберне усю свою енергію на боротьбу з природою, щоб добути від неї як найбільше добра. (с).

А. Падолист.

ПОЛИНЬ, ХМАРО!

Ой полинь ти; чорна хмаро,
на Вкраїну
Й розгуби свої там краплі
на долину...
Змий із нив широкобуйних
плями крови,
Щоб там впросиш знов квіти
і діброви!
Най їх шелест залунае
мелодійний,
Щоб почули раби — люде
звук надійний!
Ой лети чудова пісне
на Вкраїну
І розкидай звуків хвилю
Чародійну...
Віднем ти нашу тугу
за тим краем,
Росповідь, як на чужині
ми конаем.
Розбуди братів закутих
і голодних,
Най беруться за здійснення
мрій свобідних!

ОЛ. БАБІЙ.

КАЗКА.

(Богданови Лепкому в пятидесятиліття його уродин).

Давно, давно, не вчера, тай не нині
У Галицькій землі, у Галицькій країні
Почав орать ратай народню ниву плугом
Не було і нема в тім краюсоловія,
Та нім з вирію він прилине мов та мрія,
То жайворонків рій співає понад лугом.
І ще не був замовк осінний плач берези
І ще зима німа стелила срібні ризи
А жайворон один співав про соцне, весну.
Хоч перочка крилець у жайворонка сірі,
Але його пісні дзвінкі, сердечні, щирі,
Й світанком нам несуть велику вість воскресну.
Співає гимн весни наш жайворон й радіє
І йде народ-ратай та зерно правди сіє.

— — — — — — — — — — — — — —

Далеко ще було святе, велике жниво,
Як сталося в краю предивне, дивне диво.
Бо жайворон нараз у лірника змінився
І з лірою селом в мандрівку він пустився.
Загомоніла піснь журлива край дороги
Про голод, що тихцем рахує панські стоги,
Про бідних пастушків, що днюють в чистім поли
Хоч спека їх пече і сте рня ноги коле.
Про злидні, що женуть людий, ген, ген за море
Про чар дівочих віч, кохання — втіху — горе.
Але нараз
Змінився час,
Бо сонця блеск померк, погас,
Ударив грім
Прийшов з півночі хмаролім
Спалив всі кучері весни
Великий Бог борні, війни.
І стався дивний див знова у вій країні,
Лірник змінився враз у сторожа святині.
І вдарив Він
В трівожний дзвін.
Що залунав по Сян, по Дін:
— „Чи чуєте підземний стон?
Ломіть кордон! Ломіть кордон!
Як вчуєте підземний дзвін,
Як труби заголосять
То йдіть туди, де кличе Він,
Через кордони, через Дін
Вас кости предків просять!
Ви не лякайтесь грому — туч,
Бо ваш кордон не Збруч, не Збруч!"

— — — — — — — — — — — —

І тут сівач покинув лан
Пішов у тан, крівавий тан
Із сівача вже став борець —
Той Січовий вільний стрілець.
Понад Бескид, що снив у крові
Майнули стяги малинові.
І зашуміли ниви польні:
Ми вольні! Вольні!

— — — — — — — — —

Хоч доля нам вселила терном путь,
То сірий жайворон з чужини
Не тратить віри ні хвилини
І шле нам звук своїх пісень:
Не бійтесь ночі! Прийде день!
На чола ще від ран багрові
Ви вложите вінки лаврові.
Народе мій! Дійдеш до зір,
Лиш твердо стій! І вір! І вір!

— — — — — — — — — — — —

Лиш вірте всі, що Україна встане!"
Привіт Тобі, поете наш, Богдане!

З БУКОВИНИ

(Програма українського провокатора. — Преса. — „Мужицька партія". — Пересуванне границі. — Парляментарні ласки).

Чернівці, 29. квітня, 1923.

Для перестороги всіх Буковинців треба доповнити останній допис „Унията" з Буковини, поміщений в „Ділі" з 24. квітня ц. р. програмою діяльности згаданого там д-ра Кравчука. Мав він слідити український рух загалом, а з окрема: діяльність уряду Петрушевича, розвиток українського університету в Празі, відношення чеського уряду до цього університету, діяльність проф. д-ра Стоцького і політичну та культурну діяльність українських інтелігентів на Буковині, родом Галичан.

Життя незалежної преси на Буковині неможливе. Румунське правління забороняючи висилку українських часописів у воєнну полосу (у посліднім часі після „Каменярів" заборонено „Життя") убиває видавництво зовсім, бо воєнна полоса всюди там, де живуть Українці в масі, крім Чернівців. Для самих Чернівців знов не дуже так можна видавати український часопис з огляду на невеликий збут.

Вийшли два числа органу мужицької партії „Хлібороб", який редагує бувщий учитель і посол до букарештанської камери, Кость Кракалія. Отся мужицька партія, яка поки що ще не зорганізована, це по правді не українська партія, лиш румунська т. зв. „царанистична", яка має дуже подібну програму до програми нашої радикальної партії. Коли минулого року давали царанисти румунські 100 тисяч леїв на видавництво українського царанистичного часопису, тоді цю думку відложено з огляду, що приналежність української частини Буковини ще не рішена остаточно, отже й нема богато сенсу вступати в румунську партію, хоч би її програма була як ліберальною. На це може покликатися в потребі кождий уряд перед закордоном. Однак цього року переконали якісь инші мотиви (мабуть давно обіцяних 100 тисяч) і царанистичний часописвиходить, захвалюючи діяльність партії і її провідників, які не показали нічого особлившого в нащій національній справі, коли були членами румунського правительства (Лупу, Бігалаки). Очивидно, можна було організувати українського мужика в партію хоч би хліборобську, але яка на случай потреби могла йти по одній лінії з царанистичною, не вступати в румунську.

Богато в нас говориться про переговори польсько-румунської комісії в справі встановлення кордону між бувшою Буковиною*) і Галичиною. О що саме йде, ще не можна певно сказати. Бо курсують розмови, що річ іде про кут, де положена залізнича стація Стефанівка для получення залізничої лінії Коломия зі Заліщиками. Друга версія говорить, що й лінія Лужани-Заліщики буде прилучена до Польщі, а в заміну дістане Румунія кут Галичини від Жабя аж по Косів (радуйтеся!), а третя вістка голосить, що всі українські повіти будуть відлучені від Румунії, а прилучені до Польщі. У звязку з тим зачинають випростувати спини всякі погорбатілі вже від хильцювання перед Румунами українські інтелігенти, пагодячися на посаду патріотів в українській провінції, Східній Галичині. Ба, навіть явні хруні збираються остати на тій території, яка мала би припасти до Галичини, хоч весь народ бажав би їм як найщирійше заробити на відзначення, якби пішли за Румунами.

У звязку з вітями про регуляцію границі довідуємося, що 27. ц. м. має відбутися в Кіцмані баль на честь польських офіцерів, що приходять на буковинську територію оглядати терен. „Про всякий випадок" не забракне там певно й українських патріотів. О, тут так!

Румунський ліберальний парлямент ухваливши перед святами нову конституцію проти сильної „революційної" опозиції партії семигородських націоналістів, проти аверисканців і проти царанистів, які боролися проти неї на зразок боротьби українських послів у колишнім галицькім соймі (трубками, барабанами й свиставками). Найбільша боротьба йшла з боку меншостей (Німців і Жидів) за артикул, де говориться про рівність всіх Румунів. Опозиція стояла за редакцією про рівність всіх румунських громадян. Остала перша редакція.

Опозиційні партії винесли боротьбу на вулицю, уладжуючи віча по вулицях більших міст. Хоч на них являється велика маса народу, але про ніяку „революцію" нема мови, Робітництва нема, що є — розбите, селянин байдужий, бо це боротьба за владу, від якої йому полекші не буде, а військо стоїть по стороні теперішнього правління лібералів і короля. Як навіть настане реконструкція кабінету, про що в останнім часі богато говориться, то лиш в лоні луберальної партії. У теперішній, посвяточній сесії мається перевести закон про зміну адміністрації. Тоді була би Буковина поділена на 4 (а може 5) „префектур" в роді мадярських комітатів з окремим соймиком виборних послів і вірилістів. Осідок префектури для українських повітів мають бути ЧеЧрнівці. Громади мають мати наказного начальника „нотара", а може й окрім нього виборного „прімара", щось в роді мітли або віхтя.

Буковинець.

(„Діло").

*) В школах на Буковині заборонено учити про Буковину, як край, а учити лиш як про часть Румунії.

РАННЯ МОЛИТВА...

Боже великий!...
До Тебе кличі ми всі підносим;
Додай нам сили пірвать кайдани,
Всі Тя благаєм, благаєм-просим.
Боже великий! — То бачиш кривду,
Як по Вкраїні ворог гуляє,
На кождім кроці ростуть могили,
Кровю землю кругом окропляє.
Поглянь, о Боже, батьківським оком
На долю безрідних, сирітське горе,
Скільки терпіння всі пережили,
Що з сліз повстало-б велике море.
О Боже!.. Боже!... ми твої діти,
Не дай нам більше уже терпіти
Чудо на землю пішли...
Пригноблений народ тюрмою,
Додай му віри!... і в спокою
Україну від мук із цілн.
Боже великий, Царю небес,
До Тебе кличі ми всі підносим;
Додай нам сили здобути волю
Всі Тя благаєм, благаєм-просим.

Виннипег, Манн., Канада,

15. червня, 1920 р.

Матвій Костишин.

СЕНЗАЦІЙНА ПРОВОКАЦІЯ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ПОЛІЦІЇ

Як відомо, в Тернополі і Тернопільщині переведено мин. року і в біжучому році кілька разів масові арешти серед української молоді, останний раз в січні 1923 по убивстві польського жандарма і жовніра в Купчинцях. У звязку з цею справою арештовано поверх 70 молодих (студентів і сільських парубків з Тернополя, Купчинець і Денисова з котрих досі сидить у слідчій вязниці ще 35. Тепер вийшло документно на яву, що в організацію української молоді в Тернополі вкрався поліційний провокатор Гнат Мельник, за ліції, який 22. січня с. р. видав в руки поліції кількадесять хлопців, що ще досі томляться в тернопільській тюрмі. Поліційну провокацію закроєно на широкі розміри. На доказ цього наводимо дослівний відпис карного донесення до прокуратури в Тернополі, яке через канцелярію адв. д-ра Ст. Барана в Тернополі вніс Осип Гусак, б. респіцієнт скарбовий.

Воно звучить:

I. Весною чи літом 1922 р. перейшов Збруч Гнат Мельник, син Миколи і Юстини, літ 23, православний, уроджений в громаді Голохвасти золочиської волости, староконстантинівського повіту, волинської губернії на Україні і там приналежний. Замешкав він в Оріхівцях, суд. пов. Підволочиска, зглядно в самих Підволочисках у судового возного Геляса, звідки часто виїзджав до Тернополя і инших місцевостий в Східній Галичині. Як невдовзі показалося, є він фаховим провокатором, що ділає з доручення певного відділу державної поліції і є ним платний та має за завдання орґанізувати повстання, тайні терористичні відділи і їх узброювати, уряджувати атентати на урядові особи і грабункові напади в тій цілі, щоби опісля справців видати в руки поліційної влади і в цей спосіб причинитися до її слави коштом невинних необачних людий. Одним словом, є це тип небезпечного провокатора, якого дальша провокаційна діяльність може принести необчислимі шкоди і загнати в нещастя неодного з молодих недосвідчених людий. Для замилення очий в розмові з Українцями подається за українського політичного діяча, за команданта повстанців на Україні, голосно наріка є присутности Українців на теперішню польську адміністрацію в Східній Галичині, ширячи при цій нагоді проти неї ненависть і погорду, вказуючи при тім яко на одинокий політичний вихід для Українців у Східній Галичині на зорґанізування і виконання масового безглядного терору на особах представників польської влади з цею метою, щоби її в цей спосіб усунути. Доказ свідки: Осип Гусак в Тернополі, вул. Татарська ч. 5. Андрій Мазурик в Тернополі, вул. Тарновського ч. 51, Павло Ставинога в Тернополі, вул. Чарнецького ч. 4, і о. Володимир Куницький, греко-кат. парох в Оріхівцях, суд. пов. Підволочиска.

II. Коли в другій половині січня 1923 наступили в Тернополі в більшому числі арештування української молоді на політичному тлі, Гнат Мельник запропонував в лютім 1923 підписаному Осипови Гусакови зорґанізування окремого боевого відділу під його себто Гната Мельника командою, жадаючи тільки, щоби членами цього боевого відділу були виключно молоді, свідомі і діяльні Українці, рішені на все, які би йому абсолютно довіряли і у всім йому сліпо були послушні. Він взяв на себе узброення цього відділу, прирікаючи доставити пальне оружя і амуніцію для нього і справді доставив підписаному три револьвери і набої до них. Завданням членів цього відділу було в першу чергу убити першого прокуратора при окружному суді в Тернополі Музику і Тернопільського воєводу Завістовського, а також зробити збройний напад на вязничну сторожу, щоби убивши її, освободити українських політичних арештантів з вязниці при окружному суді в Тернополі. Про цю справу повідомив підписаний Андрія Мазурика і Павла Ставиногу, позірно разом з ними згодився утворити боевий відділ, але тільки в тій цілі, щоби здемаскувати і видати в руки власти провокатора Гната Мельника, котрий міг і може богато накоїти лиха. Доказ: свідки: Осип Гусак, Андрій Мазурик і Павло Ставинога як вище.

III. Кромі цього Гнат Мельник яко одно з головних завдань боевого відділу під своєю командою призначив оружні рабункові напади на банки і маючи людий, щоби роздобути грошей на дальше ведення терористичних замахів. І на це підписаний позірно згодився супроти Гната Мельника з такою самою метою, як вище сказано і про це повідомив згаданих вище свідків. Доказ: як під II.

МІТИНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. Тов. Мир, від. 324 повідомляє, що піврічний мітинг відбудеться о 3. годині вечером в неділю, 10. червня в гали Укр. Громади під ч. 2309 Фермонт Евню. На порядку нарад справозданнє контрольорів. — І. Слободзян, секр.

ЮТИКА, Н. Й. Бр. св. Петра і Павла, від. 58 повідомляє, що надзвичайний мітинг відбудеться о 12. годині вполудне в неділю, 10. червня в гали Чиркеса під ч. 315 Нікол стр. На порядку нарад важні справи до полагодження. Кождий член має явитись. — П. Ликлей, предс.; В. Лисогір, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Тов. Вільність в Америці повідомляє своїх членів, що піврічний мітинг відбудеться в суботу, 9. червня о годині 8. вечером в Нар. Домі зі слідуючим порядком: звіт уряду і контрольної комісії, народний податок, боєвий фонд і другі важні справи котрі ще не були полагоджені. Всі члени повинні обовязково явитись, Неявившийся член заплатить кару після статута. — Т. Милещук, рек. секр.

ПАСАЙК, Н. ДЖ. Отсим повідомляється членів тов. ім. Т. Шевченка, від. 42, що надзвичайний мітинг відбудеться в одній дуже важній справі дня 9. червня о годині 5. пополудни під ч. 148 Гоп Евню. Проситься всіх членів прибути на той мітинг і порішити ту справу. — Т. Мухній, предс.; О. Свитак, секр.

МЕМОРІЯЛ КРАЮ ДО ЛІГИ

Всі українські партії Східної Галичини внесли до Ліги Народів в Женеві отсей меморіял:

1. Рішенням з 14. марта 1923 р. вирішила Конференція Амбасадорів долю Східної Галичини в сей спосіб, що признала над нею суверенність польській державі — без ніяких при тім застережень, та що більше без урегульовання і вирішення таких найважнійших питань, які в кождім договорі, що відносяться до відступлення прав до якоїсь території, доконечно мусять бути полагоджені й вирішені. —

II. Ми не будемо повторювати аргументів, які вже були наведені в письмах нашого Уряду, звернених до Ліги Народів в 1920 р. і 1921 р. та до яких відноситься ухвала Ради Ліги Народів з 28. лютого 1921 р. і ухвали Загального Збору Ліги Народів з 27. вересня 1921 р. і з 22. вересня 1922 р. — Не хочемо повторювати, що повисше рішенне стає в різкій суперечности з принципом, який можна уважати вже дефінітивно принятим до міжнародного права, а саме з принципом самовизначення народів. Ми хочемо представити тільки в чисто правничий спосіб, що повисше рішенне Конференції Амбасадорів не тільки суперечне з загальними постановами міжнародного права; суперечне з попередніми рішеннями Найвисшої Ради, себто тіла, якого еманацією лише являється Конференція Амбасадорів, але також суперечне само в собі, а передовсім таке недокладне та не узгляднюючи ніяких найважнійших питань, що з юридичного вже боку повинноб бути узнане просто за неважне.

III. Для виказання сього представимо короткий фактичний і правний стан справи:

1. Договором версайльським з 28. червня 1919 р., заключеним між головними Державами усоюзненими і стоваришеними а Польщею, признано її дефінітивно території з давного царства російського й цісарства німецького й визнано щодо них її суверенність. Рівночасно наложено на Польщу зобовязання щодо признання прав національним меншостям, щодо урегульовання права горожанства, права опції та гваранції і контролі зі сторони Ліги Народів.

2. Східна Галичина належала до давньої австро-угорської монархії, з якою головні і стоваришені держави заключили договір з 10. вересня 1919 р. в Сен Жермен. У договорі сім признано Італії, Югославії і Чехословаччині означені території бувшої австро-угорської монархії, означено також границі нової австрійської держави, а щодо прочої території давньої австро-угорської монархії, між тим і щодо Галичини, поставлено в арт. 91., що Австрія врікається усіх прав і титулів до неї на річ усоюзнених і стоваришених головних держав.

В арт. 62 і 69 сього договору пороблено подібні застереження, як згадані вище в договорі з Польщею для охорони прав меншости і т. д., а крім того постановлено іще в арт. 92, що „не можна непокоїти ані переслідувати нікого із мешканців території давної австро-угорскої монархії, чи то з причини його політичного становища в часі від 28. липня 1914 р. аж до оконечного узнання суверенности на тих територіях, чи то з причини урегульовання його горожанства на підставі сього трактату.

3. В межичасі ще, а саме постановою з 25. червня 1919 р. уповажнила Найвисша Рада Мирової Конференції польське правительство до військової окупації Східної Галичини з тим, що до заведення цивільної адміністрації буде воно управнене тільки під услівем, що заключить з головними усоюзненими і стоваришеними державами умову, заопоручаючу автономію сеї території, як також повну політичну, релігійну й особисту свободу населення. Дальше застережено, що ся умова буде спиратися на праві самовизначення Східної Галичини щодо його державної приналежности.

IV. З повищого стану фактичного виходить:

1. Що Польща одержала від головних держав усоюзнених і стоваришених території своєї теперішної держави з бувшого російського й німецкого цісарства; однак приймаючи щодо них повище згадані важні зобовязання.

2. Що території бувш. австро-угорської монархії признано сукцесійним державам також під такими умовинами, а навіть іще з дальше ідучими застереженнями (диви договір Сен-Жермен).

3. Що Східну Галичину, яка належала до австро-угорської монархії, вилучено навіть і з під таких застережень, очевидно уважаючи їх іще недостаточними в тім випадку, а навпаки застерігаючи щодо неї виразно право самовизначення, себто плєбісцит.

V. Тимчасом згаданим рішенням Конференції Амбасадорів признано Польщі Східну Галичину без ніяких застережень, значить навіть без тих, які пороблено у версайльськім трактаті щодо територій замешкалих виключно або в значній більшости польським елементом.

В першій мірі се рішенне являється просто суперечним з ухвалою Найвисшої Ради з 25. червня 1919 р.

Одначе, колиб навіть приняти, що Конференція Амбасадорів була у праві його винести, то принайменше мусілиб бути унормовані й вирішені дальші дуже важні питання, які позістають з ним в конечнім звязку й необхідно домагаються вирішення і урегульовання, тим більше, що в кождім анальогічним випадку були вони все рівночасно нормовані, як вказують на се між иншим згадані договори у Версайлю і Сен-Жермен, а саме:

1. Справа горожанства та евентуального права опції. Рішенне Конференції Амбасадорів надає населенню Східної Галичини зовсім неожидано у протягу одного дня автоматично цілком нове горожанство з усіми наслідками тогож, включно з обовязком сейчасової військової служби. Вистарчить пригадати дійсні відносини між обома народами, що оставали недавно ще на воєнній стопі зі собою, щоб уявити собі, яке замішанне і які наслідки може се за собою потягнути.

2. Справа амнестії, до якої замітити належить, що парусот тисяч горожан Східної Галичини находиться до тепер ще поза границями краю, та вижидали вирішення долі тогож, а тисячі знова караються до тепер по польських тюрмах під замітом виборчих виступів проти польської суверенности тоді, як та суверенність іще зовсім не була вирішена й не істнувала. Справдішньою іронією можна уважати проект амнестії, який предложило 26. марта с. р. польське правительство соймові. Арт. I. сього проекту проголошує амнестію за політичні провини, поповнені по 15 марта с. р., одначе арт. 2. виключає від амнестії усі вчинки, при яких наступило ушкодженне тіла чи здоровля людини, ушкодження чужої власности, або які мають на меті повалити державний устрій або викликати переворот і увійти в порозуміннє з особами, що працюють в інтересі чужої держави. Се хіба ясне, що така амнестія не відноситься властиво до ніякого політичного простучника, при чім завважати треба, що українське населенне Східної Галичини находилось на протязі чотирьох років у стані війни з Польщею.

3. Каявзулі економічні й фінансові, а саме претенсії Східньої Галичини і її мешканців до давної австро-угорської монархії.

4. Унормованнє відносин і стану „екс-лекс", в якім находилася Східна Галичина під 1919 р. до 1923 р. — вособна:

а) закони й зарядження, видавані польським правительством у тім часі є неважні, оскільки виходять поза рами військової окупації. Впрочім були вони видавані без згоди і співучасти населення.

б) Неважними являються вибори до польського сойму, в яких українське населенне зовсім не взяло участи.

в) Східна Галичина не повинна партиципувати в довгах польської держави, затягнених сею останньою по день 15. марта 1923 р.,

г) Неважним являються сі зарядження польської держави, що відносяться до маєтку й фондів Галичини яко краю, якими польське правительство до тепер самовільно диспонувало.

г) Належить вирішити відношенне до заряджень і зобовязань українського Уряду, який адміністрував краєм від 1. листопада 1918 р. до липня 1919 р. і був визнаний як Уряд головними союзними державами, які тоді вели з ним офіціяльні переговори.

5. Усі застереження, щодо національних меншостий і контролі зі сторони Ліги Народів.

6. Справа окремого статуту територіяльної автономії під контролею Ліги Народів.

На підставі вище представленого підписані складають слідуючу заяву:

1. Закладають рішучий протест проти вище згаданого рішення Конференції Амбасадорів, як запало без респектовання волі українського народу, — та

2. з огляду, що справа Східної Галичини є великої ваги для міжнародніх відносин на Сході Европи і що невідповідне її полагодження буде перепоною в уладженню відносин між народами найблищого Сходу, просять як о ініціятиву, так і ужиття всякого авторітету до її полагодження в такий спосіб, який відповідає достоїнству українського народу й засадам як загально-нелюдської так і міжнародньої справедливости.

Львів, в маю 1923.

ПЕРЕСІЧНА ДОВГОВІЧНІСТЬ

Пересічний вік людий є ріжний у ріжних краях. Жінку у Новій Зеландії живуть пересічно 61 до 62 роки, мущини у Індіях около 22 і пів року. У Злучених Державах пересічний вік мущин виносить 54 роки. Це одначе не значить, що у однім чи другім краю є найбільше людий у згаданім віці, або що найбільше їх доходить до такої старости. Пересічний вік обчислюється в слідуючий спосіб: коли у якійсь сімії батько помер, маючи 70 літ, мати у 60-ім році, а діти повмирали їм, одно у першім році життя а друге у 19-ім, то всі ті числа літ додається і ділиться суму через число осіб. У нашім случаю пересічний вік цеї сімії виносивби 150 поділене на чотири, себто 37 і пів. Так само обчислюється пересічний вік цілих народів та країв. І природно, коли в якімсь краю меньше немовлят вмирає і більше людий доживає пізної старости, тим вищим виходить і число означуюче пересічний вік.

Таку статистику і такі обчислення робили головно асекураційні товариства у ріжних краях вже від кількадесяти літ. З порівнання вислідів їх обчислень ясно виходить, що зі зміною обставин, поправою або погіршенням життевих відносин, змінялась теж і цифра, показуюча пересічний вік населення того краю. Кращі життеві умовини, культура, поступ лікарського знання та публичної служби здоровля, а передовсім загальна освіта продовжували людське життя, а навпаки, нечистота, темнота та важка праця зменьшували його. І головно від тих чинників залежала смертність населення поодиноких країв і вони є причиною ріжниці, між культурними Анґлійцями у Новій Зеландії а неосвіченими і забобонними мешканцями Індії.

У часі, коли роблено перші обчислення у Анґлії, себто перед 70 роками, лише 29.5% мущин і 32.4% жінок доживало до 65-го року. Тепер 43.5% мущин і 51% жінок доходить до того віку. В Новій Зеляндії між 1906 а 1910-им роком 55.9% мущин і 60.5% жінок дожило до 65 літ. Наслідком поступу культури у Анґлії життя людини пересічно продовжилось за послідних 70 літ о 12 і пів року, у Швеції за 80 літ о 14 і чверть року, а в Америці у стейті Мессачузетс, де найскорше почали робити такі обчислення, за 65 років о 15 літ.

Та на загал у Злучених Державах пересічний вік людий є доволі низький бо всего лиш 55 літ. Головно спричинює це відносно значна смертність немовлят. На сто случаїв смерти припадає 15 дітий у віці низшім чим, один рік. А далі причиною вже загальної смертности є погані санітарні відносини у деяких фабриках, дим, нечистий воздух, затроення, нечистота та перепрацьовання. Кромі цего около 15.000 людий гине річно наслідком нещасливих случаїв у фабриках.

Богато з тих можна оминути. Домашня гігієна, добра лікарська опіка, відповідне поученя і в загалі освіта батьків можуть значно зменьшити смертність серед дітий. Відповідна державна контроля над працею матерій, контроля середників поживи, головно молока можуть теж у великій мірі причинитись до того, щоб стільки немовлят не вмирало. Відповідні анива заходи, в першу нергу самих робітників можуть значно поправити відносини і продовжити життя тих, які сегодня дійсно „запрацьовуються на смерть". Та для того потрібна зодного боку організація, а далі зрозуміння з боку тих-же робітників, що не лиш сама платня та її підвишка, а і услівя, у яких їм приходиться працювати, повинні стати предметом їх домагань та боротьби за краще життя.

ВЕЛИКДЕНЬ У ЄРУСАЛИМІ

Єрусалим святе місто для трьох релігій: христіян, жидів і магометан. Христіяне почитають Єрусалим, яко місце, де Ісус, жив помер і воскрес. Для жидів Єрусалим це головне місто історичної слави їх батьків. Магометане називають Єрусалим „Ель Кудс" т. зн. святий. Магомет научав своїх вірних, щоби вони вірили в Ісуса Христа хоч не як у сина божого то як вибранця божого. Його-ж наука богато схожа з Ісусовою наука богато схожа з Ісусовою. Молитва відмовлена в Єрусалимі — так учить коран — тисячу разів більшу силу має від молитви яку чоловік посилає до Бога на иншому місци. Лише одна Мекка є для Мослеміна ще святійша як Єрусалим. Тому теж визнавці Аллага за всі часи так завзято боролися за посідання Єрусалима. Тому теж святині, що їх могаметане побудували в Єрусалимі, найгарнійші і найбільше їх відвідують з усіх земель, де живуть визавці пів-місяця. Гарнійші святині є хиба в самій Мецці або Царгороді (Константинополі).

Визнавці трьох згаданих релігій найбільше відвідують Єрусалим у Великодні свята. Тоді в місті повно прочан усіх віроісповідань і з усіх частей світа. Найбільше відвідують церкву, побудовану на горі Морія, на місци божого гробу. Святиня ця найбільша святість із усіх святощів Єрусалима. Довгі мури святий, її численні каплиці (що творять собою одну цілість) передсінки, вівтарні ниші, хресні коритари займають майже всі ці місця, що звязані з муками і воскресенням Христа. Тут показують місце, де Христос був розпятий і похований, тут є камінь, що на ньому намащували тіло Ісуса олійками і камінь, на якому бичували Христа і тут мала стояти також вязниця, в котрій були замкнули Христа ще заки розпняли його на хресті. Ба навіть показують місце, де Авраам хотів жертвувати Ісаака і дерево, що на ньому висів баран. Оповідають також легенду, що хрест Ісуса Христа поставлений був на тому місци, на якому є гріб Адама. Скільки в цих усіх лендах і оповідання правди, годі збагнути. Але стільки правди безпечної є тут, що кожен може сказати: ця земля свята. Хоча годі точно означити: на тому і на тому місци терпів муки Ісус Христос, то знаємо таки що тут ступали ноги Ісуса, тут звершилися останні хвилі мук його.

Визнавці згаданих трьох релігій і кожне христіянське віроісповідання святкує на великдень свої питомі свята. Найвеличавійше вигиядає процесія грецького патріярха в великодну неділю. Улиці, що ведуть до нагробної церкви, обставлені турецькими жовнірами (перед війною). На чолі процесії машерували поліційні турецькі урядники „приділені консулятам, за ними священики і патріярх, по їх обох боках несуть церковнівідзнаки. Весь похід відбувається звичайно пять-шість хвиль. Давнійше нераз приходила підчас такого торжественного походу до суперечок ба і до бійки між священиками і черцями ріжних чинів східної і західної церкви. Тепер усі торжества не лише в Єрусалимі, але й в цілій Палестині, Вефлеємі, Назареті, Єріхні, над Мертвим морем і всюди инде без інцідентів.